

**ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΩΝ
ΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑΣ
ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ ΚΑΙ
ΔΕΞΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗΣ
ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ ΓΙΑ ΤΑ ΤΥΦΛΑ ΚΑΙ ΜΕ
ΜΕΙΩΜΕΝΗ ΟΡΑΣΗ ΑΤΟΜΑ ΣΤΗΝ
ΕΛΛΑΔΑ**

**«ΠΡΟΤΑΣΗ ΓΙΑ ΠΟΡΙΣΜΑ ΟΜΑΔΑΣ
ΕΡΓΑΣΙΑΣ»**

Εθνική Συνομοσπονδία Ατόμων με Αναπηρία (ΕΣΑμεΑ)

Πανελλήνιος Σύνδεσμος Τυφλών (ΠΣΤ)

Αθήνα, Απρίλιος 2021

Υπεύθυνη Σύνταξης: **Ευαγγελία Καλλιμάνη**, Κοινωνική Λειτουργός,
Εθνική Συνομοσπονδία Ατόμων με Αναπηρία
(ΕΣΑμεΑ).

**Ομάδα Ελέγχου &
Διαβούλευσης:** **Ιωάννης Βαρδακαστάνης**, Πρόεδρος Εθνικής
Συνομοσπονδίας Ατόμων με Αναπηρία (ΕΣΑμεΑ).

Ηλίας Μαργιόλας, Πρόεδρος Πανελληνίου
Συνδέσμου Τυφλών (ΠΣΤ).

Δημήτριος Σηφάκης, Γενικός Γραμματέας του
Πανελληνίου Συνδέσμου Τυφλών (ΠΣΤ).

Άγκαθα Καρά, Νομικός, Αναπ. Γενική
Γραμματέας του Πανελληνίου Συνδέσμου Τυφλών
(ΠΣΤ)

Αγγελική Βερυκοκάκη, Εκπαιδεύτρια
Κινητικότητας, Προσανατολισμού και Δεξιοτήτων
Καθημερινής Διαβίωσης του Πανελληνίου
Συνδέσμου Τυφλών (ΠΣΤ).

Ελισσάβη Κούβαρου, Εκπαιδεύτρια
Κινητικότητας, Προσανατολισμού και Δεξιοτήτων
Καθημερινής Διαβίωσης του Πανελληνίου
Συνδέσμου Τυφλών (ΠΣΤ).

Πίνακας περιεχομένων

Εισαγωγή	3
1. Ιστορική Αναδρομή σε Ευρωπαϊκό Επίπεδο	4
2. Το Δικαίωμα στην Αυτονομία, στην Ανεξάρτητη Διαβίωση και στην Κινητικότητα	6
3. Προγράμματα Εκπαίδευσης Εκπαιδευτών στην Ευρώπη	7
3.1 Αναγνώριση Εκπαίδευσης.....	13
3.2 Προσόντα Εισαγωγής	13
3.3 Πρόγραμμα Εκπαίδευσης.....	13
4. Προγράμματα Εκπαίδευσης Εκπαιδευτών στην Ελλάδα	14
5. Πλαίσιο Υλοποίησης Νέου Προγράμματος Εκπαίδευσης στην Ελλάδα	15
5.1 Στρατηγικός Σχεδιασμός	16
I. Πιστοποίηση Ειδικότητας Κινητικότητας, Προσανατολισμού & Δεξιότητες Καθημερινής Διαβίωσης	16
II. Φορείς Εποπτείας & Παρακολούθησης	16
III. Αρμόδιοι Φορείς Σχεδιασμού & Υλοποίησης.....	17
IV. Πάροχος Εκπαίδευσης Νέων Εκπαιδευτών.....	18
V. Χρηματοδοτικό πλάνο	18
VI. Πάροχοι της Υπηρεσίας Κινητικότητας, Προσανατολισμού και Δεξιοτήτων Καθημερινής Διαβίωσης	18
5.2 Επιχειρησιακός Προγραμματισμός	19
I. Προκήρυξη Θέσεων & Επιλογή Υποψηφίων Εκπαιδευόμενων	19
II. Κριτήρια Εισαγωγής	19
III. Περιεχόμενο Θεωρητικής Εκπαίδευσης & Πρακτικής Άσκησης	20
IV. Διάρκεια Θεωρητικής Εκπαίδευσης & Πρακτικής Άσκησης.....	21
V. Εκπαιδευτές Εκπαιδευτών	21
6. Θεσμικές Μεταρρυθμίσεις	22
7. Ενδεικτικό Χρονοδιάγραμμα	23
8. Συμπεράσματα	23

Εισαγωγή

Η εκπαίδευση των τυφλών και με μειωμένη όραση ατόμων στην κινητικότητα, στον προσανατολισμό (Κ/Π) και στις δεξιότητες καθημερινής διαβίωσης (ΔΚΔ) στοχεύει στη διευκόλυνση της ανεξάρτητης διαβίωσης, συνεπώς και της καθολικής κοινωνικής συμπερίληψής τους. Τα άτομα με αναπηρία όρασης - είτε αυτή είναι εκ γενετής, είτε είναι επίκτητη- σε οποιαδήποτε ηλικία πρέπει να ασκούν τα δικαιώματά τους σε ίση βάση με τον πληθυσμό χωρίς αναπηρία και να συμμετέχουν σε όλες τις εκφάνσεις της ζωής, χωρίς αποκλεισμούς. Υπό αυτή την οπτική, ύστερα από πρωτοβουλία του Πανελληνίου Συνδέσμου Τυφλών (ΠΣΤ), στην Ελλάδα το 1992 πραγματοποιήθηκε για πρώτη φορά η εκπαίδευση εκπαιδευτών κινητικότητας, προσανατολισμού (Κ/Π) και δεξιοτήτων καθημερινής διαβίωσης (ΔΚΔ), στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού προγράμματος HORIZON. Ακολούθησαν δύο ακόμα εκπαιδεύσεις εκπαιδευτών στη χώρα, η μία το 1994 στη Ρόδο και η άλλη στην Αθήνα το 2001. Τα τυφλά και με μειωμένη όραση άτομα στην Ελλάδα υπολογίζονται πάνω από 16.000. Ο Πανελλήνιος Σύνδεσμος Τυφλών μέσω της υπηρεσίας του **«Υπηρεσία Κινητικότητας, Προσανατολισμού (Κ/Π) και Δεξιοτήτων Καθημερινής Διαβίωσης (ΔΚΔ)»**, η οποία συστήθηκε με την ολοκλήρωση του πρώτου προαναφερθέντος προγράμματος (1994) έχει εκπαιδεύσει 600 ενήλικες με αναπηρία όρασης στην Αθήνα, την Καβάλα και τη Δράμα. Από τις Υπηρεσίες του Κέντρου Εκπαίδευσης και Αποκατάστασης Τυφλών έχουν εκπαιδευτεί 500 ανήλικα με αναπηρία όρασης στην Αθήνα, τη Θεσσαλονίκη, την Πάτρα και το Ηράκλειο από το 2003. Σήμερα, συνολικά η χώρα διαθέτει οκτώ (8) εκπαιδευτριες, εκ των οποίων στην Αττική δύο (2) εξ αυτών ασχολούνται με την εκπαίδευση παιδιών (ΚΕΑΤ) και δύο (2) με την εκπαίδευση ενηλίκων (ΠΣΤ). Επιπλέον, άλλη μία εκπαιδευτριά του ΠΣΤ παρέχει τις υπηρεσίες της στην Περιφερειακή Ένωση του ΠΣΤ στην Καβάλα και τη Δράμα. Δύο (2) εκπαιδευτριες παρέχουν τις υπηρεσίες τους μέσω της αστικής εταιρείας του ΚΕΑΤ **«Πρωτοπορεία»** στη Θεσσαλονίκη και στο ίδιο πλαίσιο εργάζεται μία (1) ακόμη εκπαιδευτριά στην Πάτρα. Η εκπαίδευση νέων εκπαιδευτών σε ολόκληρη την επικράτεια αποτελεί πλέον αδήριτη ανάγκη, ενώ υψίστης

σπουδαιότητας κρίνεται και η δημιουργία και εξασφάλιση ενός αυτόνομου πλαισίου εκπαίδευσης και παροχής υπηρεσιών της εν λόγω εκπαίδευσης.

1. Ιστορική Αναδρομή σε Ευρωπαϊκό Επίπεδο¹

Οι τεχνικές κινητικότητας, προσανατολισμού (Κ/Π) δημιουργήθηκαν στις Η.Π.Α και τη δεκαετία του 1950 αποτελούσαν προτεραιότητα για τους ειδικούς του τομέα της φυσιοθεραπείας. Το Αμερικάνικο Ίδρυμα Τυφλών (American Foundation for the Blind) συγκάλεσε ένα συνέδριο κάνοντας έτσι ένα μεγάλο βήμα για την επαγγελματική κατοχύρωση του εκπαιδευτή κινητικότητας και προσανατολισμού (Κ/Π), θέτοντας με αυτόν τον τρόπο τις ελάχιστες προϋποθέσεις εκπαίδευσης και εργασίας. Το πρώτο ολοκληρωμένο εκπαιδευτικό πρόγραμμα για εκπαιδευτές κινητικότητας και προσανατολισμού (Κ/Π) αναπτύχθηκε από το Boston College το 1960.

Μετά από μια σειρά μελετών που πραγματοποιήθηκαν μεταξύ 1964 - 1966 με σκοπό να διαπιστωθεί η αποτελεσματικότητά της εκπαίδευσης στην κινητικότητα και τον προσανατολισμό (Κ/Π), η Μεγάλη Βρετανία αποδέχεται επίσημα τις τεχνικές δίνοντας το έναυσμα μελλοντικής υιοθέτησης και από άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Έτσι, το Βασιλικό Ινστιτούτο Τυφλών του Μπέρμιγχαμ χρηματοδότησε το Εθνικό Κέντρο Κινητικότητας (National Mobility Centre), στο οποίο κατά τα επόμενα είκοσι χρόνια εκπαιδεύτηκαν 400 εκπαιδευτές από τη Γερμανία, τη Δανία, την Ολλανδία, το Βέλγιο, την Αυστραλία, τη Νέα Ζηλανδία, την Ινδία και άλλες χώρες.

Η Ολλανδία ξεκίνησε την εκπαίδευση το 1952, σε πολύ μικρή κλίμακα, με την υποστήριξη του Βασιλικού Ινστιτούτου Τυφλών Hulzon-Bussuem. Η χώρα κάλεσε έναν εκπαιδευτή από τις Η.Π.Α. για περίοδο έξι μηνών με σκοπό τη δημιουργία και τον καθορισμό εκπαιδευτικού πλαισίου εκπαίδευσης εκπαιδευτών.

---

¹ Spatial orientation and mobility (O&M) in the European context. Διαθέσιμο από http://hmatovemapy.upol.cz/percepce/data/ruzickova_stejskalova_dublin.pdf, σελ. 4

Στη Σουηδία, η εκπαίδευση εισήχθη πριν από το 1952, όταν ο πρώτος εκπαιδευτής έλαβε την κατάρτισή του στο Hines VA Hospital στις Η.Π.Α.

Στη Φινλανδία η εκπαίδευση εισήχθη ύστερα από πρωτοβουλία της Φινλανδικής Κεντρικής Ομοσπονδίας των Αναπήρων της Χώρας (Central Federation of the Handicapped) όπου καθιέρωσε ένα μονοετές πρόγραμμα εκπαίδευσης εκπαιδευτών κινητικότητας και προσανατολισμού (Κ/Π).

Στη Νορβηγία, η εκπαίδευση στην κινητικότητα και τον προσανατολισμό ξεκίνησε στο Huseby School for the Blind το 1964, μετά την εκπαίδευση που έλαβε ένας καθηγητής φυσικής αγωγής στην Σουηδία και στο Πανεπιστήμιο του Δυτικού Μίσιγκαν. Το 1985 ιδρύθηκε στη Νορβηγία ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα πανεπιστημίου.

Η Δανία ξεκίνησε τα πρώτα μαθήματα κατάρτισης για εκπαιδευτές το 1970, μετά την εκπαίδευση του πρώτου εκπαιδευτή της στο Εθνικό Κέντρο Κινητικότητας του Birmingham. Εκπαιδευτές από την Ισλανδία, τη Νορβηγία, την Ιρλανδία, την Ελλάδα, την Τουρκία και τη Φινλανδία παρακολούθησαν επίσης τα μαθήματα του προγράμματος της Δανίας.

Στη Γαλλία ένα εκπαιδευτικό κέντρο κινητικότητας ιδρύθηκε το 1980 (French Mobility Center at Marly le Roi, αργότερα μετονομάστηκε Association pour les Personnes Aveugles ou Malvoyants) από το οποίο αποφοίτησαν και εκπαιδευτές από την Ελβετία και την Ισπανία.

Η εκπαίδευση εκπαιδευτών στη Γερμανία ξεκίνησε επίσημα το 1972 μετά την ολοκλήρωση κατάρτισης που έλαβαν οι υποψήφιοι εκπαιδευτές στη Μεγάλη Βρετανία.

Στην Ισπανία η Εθνική Οργάνωση Τυφλών (Organización Nacional de Ciegos Españoles) ξεκίνησε την εκπαίδευση το 1980 με εκπαιδευτές της που είχαν εκπαιδευτεί νωρίτερα σε πρακτικές δεξιότητες σε άλλες χώρες της Ευρώπης, ενώ το θεωρητικό μέρος αυτής καλύφθηκε από καθηγητές πανεπιστημίων της Ισπανίας. Δύο (2) από τους εκπαιδευτές της Ισπανίας που είχαν λάβει εκπαίδευση από το πρόγραμμα της Γερμανίας ήταν οι βασικοί παράγοντες για το πρόγραμμα εκπαίδευσης στην Ιταλία. Έτσι το 1989 και 1990 η Ιταλική

Ένωση Τυφλών υλοποίησε τα πρώτα ολοκληρωμένα μαθήματα και το 1991 διέθετε 13 εκπαιδευτές κινητικότητας και προσανατολισμού (Κ/Π).

Η πρώτη εκπαίδευση για εκπαιδευτές στην Πολωνία πραγματοποιήθηκε το 1989 ενώ μια παρόμοια κατάσταση επικράτησε και στην Ουγγαρία.

2. Το Δικαίωμα στην Αυτονομία, στην Ανεξάρτητη Διαβίωση και στην Κινητικότητα

Σύμφωνα με την παράγραφο 6 του άρθρου 21 του Συντάγματος² τα άτομα με αναπηρία έχουν δικαίωμα να απολαμβάνουν μέτρων που εξασφαλίζουν την αυτονομία, την επαγγελματική ένταξη και τη συμμετοχή τους στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή της Χώρας.

Σύμφωνα με το άρθρο 19 της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες που αφορά στην «Ανεξάρτητη Διαβίωση και Ένταξη στην Κοινωνία», τα Κράτη αναγνωρίζουν το δικαίωμα όλων των ατόμων με αναπηρία να ζουν στην κοινωνία σε ίση βάση με τον πληθυσμό χωρίς αναπηρία, και λαμβάνουν αποτελεσματικά και κατάλληλα μέτρα, προκειμένου να διευκολύνουν την πλήρη άσκηση αυτού του δικαιώματος τους αλλά και την πλήρη ένταξη και συμμετοχή τους στην κοινωνία.³ Αντίστοιχα, σύμφωνα με το άρθρο 20 που αφορά στην «Κινητικότητα του Ατόμου» τα Κράτη πρέπει να λαμβάνουν αποτελεσματικά μέτρα προκειμένου να διασφαλίζουν την κινητικότητα του ατόμου, με τη μέγιστη δυνατή ανεξαρτησία για τα άτομα με αναπηρία και χρόνιες παθήσεις. Πιο συγκεκριμένα τα Κράτη πρέπει να διασφαλίζουν την παροχή κατάρτισης σε δεξιότητες κινητικότητας τόσο στα ίδια τα άτομα με αναπηρία όσο και στο προσωπικό με το οποίο συνεργάζονται.⁴ Ομοίως και η Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες, στις Τελικές Παρατηρήσεις (παρ. 30-31) της στην Αρχική

² Άρθρο 21 του Συντάγματος. Διαθέσιμο από <https://www.hellenicparliament.gr/Vouli-ton-Ellinon/To-Politevma/Syntagma/article-21/>

³ Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών. Σύμβαση Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία, άρθρο 19. Διαθέσιμο από <https://www.un.org/development/desa/disabilities/convention-on-the-rights-of-persons-with-disabilities/article-19-living-independently-and-being-included-in-the-community.html>

⁴ Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών. Σύμβαση Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία, άρθρο 20. Διαθέσιμο από <https://www.un.org/development/desa/disabilities/convention-on-the-rights-of-persons-with-disabilities/article-20-personal-mobility.html>

Έκθεση της Ελλάδας το 2019, ανησυχώντας για την απουσία διασφάλισης της κινητικότητας των ατόμων με αναπηρία στην Ελλάδα, συνιστά: α) η Χώρα να λάβει αποτελεσματικά μέτρα για τη βελτίωση του συστήματος στήριξης της προσωπικής κινητικότητας, και β) η Χώρα να παρέχει ειδική κατάρτιση σε δεξιότητες κινητικότητας στα άτομα με αναπηρία και στο ειδικευμένο προσωπικό που εργάζεται μαζί τους.⁵

Παρά το γεγονός ότι το δικαίωμα στην αυτονομία, στην ανεξάρτητη διαβίωση και στην κινητικότητα ορίζεται από το Σύνταγμα της Ελλάδας ομοίως και από τη Σύμβαση, διαπιστώνεται η έλλειψη θεσμοθετημένου εφαρμοστικού πλαισίου με αποτέλεσμα την αδυναμία ανεξαρτησίας και κοινωνικής ένταξης των ατόμων.

3. Προγράμματα Εκπαίδευσης Εκπαιδευτών στην Ευρώπη

Η έλλειψη ενός γενικότερου ευρωπαϊκού πλαισίου για την εκπαίδευση εκπαιδευτών κινητικότητας, προσανατολισμού (Κ/Π) και δεξιοτήτων καθημερινής διαβίωσης (ΔΚΔ) έχει ως αποτέλεσμα οι χώρες της Ευρώπης να ακολουθούν μη τυποποιημένα μοντέλα εκπαίδευσης προσαρμοσμένα στο δικό τους σύστημα και στις δικές τους ανάγκες. Παρά την εξατομικευμένη προσαρμογή των μοντέλων τους οι χώρες κατά κύριο λόγο ακολουθούν προγράμματα που ορίζονται από κοινές προδιαγραφές εκπαίδευσης και προσόντων των συμμετεχόντων. Αξίζει επίσης να σημειωθεί ότι τα περισσότερα προγράμματα εκπαίδευσης όχι μόνο έχουν προκύψει από πρωτοβουλίες των Οργανώσεων των Τυφλών αλλά έχουν υλοποιηθεί και συνεχίζουν να υλοποιούνται από αυτές.

Το μοντέλο της Ισπανίας⁶ αποτελεί μία από τις παραδειγματικές και επιτυχημένες πρακτικές εκπαίδευσης εκπαιδευτών. Η Εθνική Οργάνωση

---

⁵ Εθνική Συνομοσπονδία Ατόμων με Αναπηρία (ΕΣΑμεΑ). *Τελικές Παρατηρήσεις και Συστάσεις της Επιτροπής των ΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες για την Ελλάδα*. Διαθέσιμο από <https://www.esamea.gr/publications/others/4657-telikes-paratiriseis-kai-systaseis-tis-epitropis-ton-ie-gia-ta-dikaiomata-ton-atomon-me-anapiries-gia-tin-ellada>

⁶ Οι πληροφορίες συλλέχθηκαν κατόπιν διαδικτυακής συνάντησης (16.2.2021) με τον Πρόεδρο της ΕΣΑμεΑ κ. Ιωάννη Βαρδακαστάνη και το Επιστημονικό Στέλεχος κα Ευαγγελία Καλλιμάνη με τον Εκτελεστικό Διευθυντή της ONCE.

Τυφλών της Ισπανίας (Organización Nacional de Ciegos Españoles, ONCE) αποτελεί τη μοναδική οργάνωση στην Ισπανία η οποία εκπαιδεύει νέους εκπαιδευτές μέσα από ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα κατάρτισης πλήρους φοίτησης διάρκειας 8 μηνών με θεωρητική κατάρτιση και πρακτική άσκηση. Τα τελευταία 20 έτη, προκειμένου να καλυφθούν οι ανάγκες των ατόμων σε ολόκληρη τη χώρα, η Οργάνωση έχει υλοποιήσει τρία (3) προγράμματα το 2005, το 2017 και το 2020, ενώ αυτή τη στιγμή διαθέτει 114 εκπαιδευτές. Η διαδικασία επιλογής των συμμετεχόντων πραγματοποιείται κάτω από πολύ αυστηρά κριτήρια, ενώ απαραίτητη προϋπόθεση αποτελεί η προηγούμενη ολοκλήρωση τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σε κοινωνικές επιστήμες. Οι εκπαιδευόμενοι μετά την επιτυχή ολοκλήρωση της κατάρτισης εντάσσονται στο ανθρώπινο δυναμικό της ONCE. Οι εκπαιδευτές των υποψήφιων εκπαιδευτών είναι εσωτερικοί και εξωτερικοί συνεργάτες της ONCE με τουλάχιστον δέκα (10) έτη σχετικής εμπειρίας οι οποίοι προηγουμένως έχουν λάβει και μία σύντομη αντίστοιχη εκπαίδευση.

Παρομοίως, στη Γερμανία η εκπαίδευση εκπαιδευτών κινητικότητας, προσανατολισμού (Κ/Π) και δεξιοτήτων καθημερινής διαβίωσης (ΔΚΔ) παρέχεται από δύο φορείς, το Ινστιτούτο Αποκατάστασης και Ένταξης Ατόμων με Προβλήματα Όρασης (The Institute for Rehabilitation and Integration of the Sight-Impaired, IRIS) στο Αμβούργο, και το Γερμανικό Ινστιτούτο Τυφλών (BLISTA) το οποίο λειτουργεί και ως ιδιωτικό σχολείο τυφλών παιδιών στην πόλη Μάρμπουργκ. Και στις δύο περιπτώσεις η εκπαίδευση των εκπαιδευτών διαρκεί περί το 1,5 έτος πλήρους φοίτησης και αποτελείται από θεωρητική και πρακτική εκπαίδευση. Οι εκπαιδεύσεις επαναλαμβάνονται περίπου κάθε δύο έτη και αυτή τη στιγμή στη Γερμανία υπάρχουν συνολικά 300 εκπαιδευτές κινητικότητας, προσανατολισμού (Κ/Π) και δεξιοτήτων καθημερινής διαβίωσης

(ΔΚΔ) και παρέχουν τις υπηρεσίες τους ως αυτοαπασχολούμενοι με την αμοιβή τους να παρέχεται από τη γερμανική κοινωνική ασφάλιση.^{7,8,9}

Στην Πολωνία το Ινστιτούτο Τυφλών της Πολωνικής Ένωσης Τυφλών¹⁰ υλοποίησε το έργο με τίτλο «**An orientation and mobility instructor – safe and independent mobility for a visually impaired person**», το 2015, με στόχο την εκπαίδευση δεκαέξι (16) εκπαιδευτών κινητικότητας και προσανατολισμού (Κ/Π) κυρίως για να καλυφθούν ανάγκες σε περιοχές της Χώρας που παρέμεναν χωρίς εκπαιδευτές. Το πρόγραμμα σπουδών περιλάμβανε 299 ώρες διδασκαλίας θεωρίας και πρακτικής συμπεριλαμβανομένων εξετάσεων μαθησιακών αποτελεσμάτων και εποπτείας πρακτικής άσκησης. Η προηγούμενη εκπαίδευση εκπαιδευτών κινητικότητας και προσανατολισμού (Κ/Π) είχε πραγματοποιηθεί επτά (7) χρόνια πριν από την παρούσα προαναφερόμενη.

Στην Ιταλία¹¹ οι εκπαιδεύσεις για εκπαιδευτές κινητικότητας, προσανατολισμού (Κ/Π) και δεξιοτήτων καθημερινής διαβίωσης (ΔΚΔ) έχουν υλοποιηθεί από το 1985 από διάφορες οντότητες όπως το Ινστιτούτο Sant'Alessio, το Ινστιτούτο Έρευνας, Κατάρτισης και Αποκατάστασης (I.Ri .Fo.R), το Ινστιτούτο των Τυφλών στο Μιλάνο, το Περιφερειακό Κέντρο Helen Keller της Ιταλικής Ένωσης Τυφλών και Μερικώς Βλεπόντων. Όπως και στις υπόλοιπες χώρες έτσι και στην Ιταλία η εκπαίδευση εκπαιδευτών είναι περιστασιακή. Μεταξύ των πιο πρόσφατων, περιλαμβάνονται το «**Course for technicians of education and rehabilitation in personal autonomy**» που υλοποιήθηκε το 2008, το «**Course for instructors of orientation and mobility for visually impaired persons**» που υλοποιήθηκε το 2007 και το «**Course for technicians of education and**

---

⁷ Οι πληροφορίες συλλέχθηκαν κατόπιν διαδικτυακής συνάντησης (22.3.2021) με τον Πρόεδρο της ΕΣΑμεΑ κ. Ιωάννη Βαρδακασάνη και το Επιστημονικό Στέλεχος κα Ευαγγελία Καλλιμάνη με τη Σύμβουλο Πολιτικής σε επίπεδο ΕΕ και σε Εθνικό της Γερμανικής Ομοσπονδίας Τυφλών και με Μειωμένη Όραση Ατόμων αλλά και τον Υπεύθυνο Κινητικότητας και Προσανατολισμού της Ομοσπονδίας. Η Ομοσπονδία είναι ο φορέας που χρηματοδοτεί τα προαναφερθέντα Ινστιτούτα προκειμένου να εκπαιδεύσουν τους νέου εκπαιδευτές καλύπτοντας εξ ολοκλήρου το κόστος εκπαίδευσής τους το οποίο υπολογίζεται από 15.000€-20.000€.

⁸ Βλ. επίσης <http://www.icevi-europe.org/topics/adl/instructors/d-iris.html>

⁹ Βλ. επίσης <http://www.icevi-europe.org/topics/adl/instructors/d-blista.html>

¹⁰ European Blind Union. *The voice of blind and partially sighted people in Europe, Poland - Training Project 'An Orientation and Mobility Instructor – Safe and Independent Mobility for a Visually Impaired Person'*. Διαθέσιμο από <http://www.euroblind.org/newsletter/2016/january-february/en/poland-training-project-orientation-and-mobility-instructor-safe>

¹¹ European Blind Union. *Campaigns and Activities, Italy Article 20 CRPD*. Διαθέσιμο από <http://www.euroblind.org/convention/article-20/italy>

rehabilitation in orientation and mobility» που υλοποιήθηκε το 2005. Επίσης, στο παρελθόν είχαν υλοποιηθεί εκπαιδεύσεις με τη συνεργασία των Οργανώσεων και Ινστιτούτων των Τυφλών και των τοπικών αρχών (π.χ. Περιφέρεια Λομβαρδίας, επαρχία Φλωρεντίας και Τοσκάνης επαρχία Μπολζάνο και Αυτόνομη Περιφέρεια Τρεντίνο Άλτο Αντίτζε).

Στη Δανία το Ινστιτούτο Τυφλών και Μερικώς Βλεπόντων (Institute for the Blind and Partially Sighted, IBOS) από το 2016 έχει ξεκινήσει συνεργασία με το Πανεπιστήμιο University College South Denmark (UC Syd). Την κύρια ευθύνη υλοποίησης του προγράμματος την έχει το IBOS, ενώ μέσω του UC Syd παρέχεται η βεβαίωση παρακολούθησης η οποία αντιστοιχεί σε 60 ECTS. Οι πέντε (5) ενότητες κατάρτισης είναι οι εξής: 1) Οπτική αναπηρία - αξιολόγηση, 2) Οπτική αναπηρία - εκπαίδευση, αποκατάσταση και ανάπτυξη, 3) Δεξιότητες καθημερινής διαβίωσης. Αντιμετωπίζοντας την καθημερινότητα με την οπτική αναπηρία, 4) Προσανατολισμός και κινητικότητα. Η ικανότητα του ατόμου με οπτική αναπηρία να κινείται με ασφάλεια και ανεξαρτησία στο φυσικό περιβάλλον, 5) Επίκτητη εγκεφαλική βλάβη και οπτική αναπηρία σε νέους και ενήλικες. Οι καταρτιζόμενοι στις προαναφερθείσες ενότητες εντάσσονται στο ανθρώπινο δυναμικό του IBOS μετά την επιτυχή ολοκλήρωση των ενοτήτων.^{12,13}

Στην Ισλανδία δεν υπάρχει επίσημη εκπαίδευση σε αυτόν τον τομέα. Το Εθνικό Ινστιτούτο Τυφλών, με Μειωμένη Όραση και Τυφλοκωφών Ατόμων (National Institute for the Blind, Visually Impaired, and Deaf-blind, NIB) αποτελεί τον Φορέα εκπαίδευσης των ατόμων με τις προαναφερθείσες αισθητηριακές αναπηρίες. Για αυτό το λόγο το Ινστιτούτο είναι υπεύθυνο για την εκπαίδευση του προσωπικού του στην κινητικότητα, στον προσανατολισμό (Κ/Π) και στις δεξιότητες καθημερινής διαβίωσης (ΔΚΔ) και δεδομένου ότι δεν υφίσταται στη Χώρα τους πρόγραμμα, το προσωπικό εκπαιδεύεται εξατομικευμένα σε άλλες χώρες. Το εκπαιδευμένο προσωπικό του NIB αναλαμβάνει επίσης την άτυπη

---

¹² *Specialization in Education of Visual Impairment in Denmark*. Διαθέσιμο από https://novir.net/fileadmin/Newsletters/NOVIR_newsletter_2017.pdf σ. 11

¹³ Μέσω ηλεκτρονικής αλληλογραφίας μεταξύ της κας Ελισσάβετ Κούβαρου, Στέλεχος του Πανελληνίου Συνδέσμου Τυφλών (ΠΣΤ) και της κας Gitte Thranum Haldbæk Στέλεχος του Ινστιτούτο Τυφλών και Μερικώς Βλεπόντων της Δανίας, στις 23.2.2021.

εκπαίδευση των επαγγελματιών που εργάζονται σε άλλες κυβερνητικές και δημοτικές υπηρεσίες.¹⁴

Στη Λετονία λόγω του γεγονότος ότι δεν υπάρχει οργανωμένο σύστημα εκπαίδευσης για εκπαιδευτές κινητικότητας, προσανατολισμού (Κ/Π) και δεξιοτήτων καθημερινής διαβίωσης (ΔΚΔ), το Strazdumuiza Residential High School-Training Centre for Blind and Visually Impaired Children από το 1997 έχει αναλάβει να εκπαιδεύσει τους εκπαιδευτικούς που εργάζονται με τυφλά και με μειωμένη όραση άτομα. Προκειμένου να καλύψει τις ανάγκες που προκύπτουν το Κέντρο προχωρά σε ενδουπηρεσιακές εκπαιδεύσεις όταν αυτό κρίνεται απαραίτητο στους εξής τομείς: 1) Όραση ή τύφλωση - τα βασικά σημεία κατανόησης, 2) μάθηση και διδασκαλία Braille, 3) τεχνικά βοηθήματα και τεχνολογίες, 4) προετοιμασία διδακτικού υλικού, ADL και επικοινωνιακές δεξιότητες τυφλών μαθητών, 5) προσανατολισμός και κινητικότητα.¹⁵

Στην Ελβετία οι νέοι εκπαιδευτές ακολουθούν πρόγραμμα κατάρτισης το οποίο παρέχεται από την Ελβετική Οργάνωση «ομπρέλα» των Τυφλών και με Προβλήματα Όρασης Ατόμων (Swiss Organisation for Blind and Visual Impaired People, SZB).¹⁶

Στη Γαλλία η εκπαίδευση και τα πιστοποιητικά αυτής παρέχονται από διάφορους οργανισμούς. Οι ειδικοί στην κινητικότητα και τον προσανατολισμό (Κ/Π) έχουν λάβει εκπαίδευση και πιστοποιητικό από το Σύλλογο Τυφλών και Ατόμων με Προβλήματα Όρασης της Γαλλίας (Association pour les Personnes Aneugles ou Malvoyantes, APAM). Οι ειδικοί στις δεξιότητες καθημερινής διαβίωσης έχουν λάβει συνδυαστική εκπαίδευση και πιστοποιητικό από το Πανεπιστήμιο Paris 13 και την Εθνική Ομοσπονδία για την Ένταξη Ατόμων με Αισθητηριακή Αναπηρία της Γαλλίας (Fédération nationale pour l'Inclusion des personnes en situation de Handicap Sensoriel et DYS en France, FISAF).¹⁷

---

¹⁴ *Training professionals: The situation on in-service training and training professionals in the field of visual impairment.* Διαθέσιμο από https://novir.net/fileadmin/Newsletters/NOVIR_newsletter_2017.pdf , σ. 8

¹⁵ *Teacher Training for Blind And Visually Impaired Children In Latvia.* Διαθέσιμο από <http://www.icevi-europe.org/newsletter/issue63.php#a7>

¹⁶ <http://www.euroblind.org/convention/article-20/switzerland>

¹⁷ European Blind Union. *The voice of blind and partially sighted people in Europe.* Διαθέσιμο από <http://www.euroblind.org/convention/article-24/france>

Το Πανεπιστήμιο της Στοκχόλμης στη Σουηδία διαθέτει ένα μεταπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών μερικής φοίτησης 120 ECTS με ειδικότητα Special Needs Education με δυνατότητα εξειδίκευσης στην οπτική αναπηρία¹⁸. Σύμφωνα με την πιο πρόσφατη βιβλιογραφία (2017) το μεταπτυχιακό πρόγραμμα δεν υλοποιήθηκε κατά το έτος 2017 λόγω μειωμένης εκδήλωσης ενδιαφέροντος. Παράλληλα, στο ίδιο Πανεπιστήμιο πραγματοποιείται ένα ακόμα πρόγραμμα εκπαίδευσης με τίτλο «Special Needs Training-Visual impairment» μερικής φοίτησης με 90 ECTS, στο οποίο είναι συνεργάτης το Resource Centre Vision, SPSM. Παράλληλα στο Πανεπιστήμιο του Gothenburg προσφέρεται ένα μεταπτυχιακό πρόγραμμα στην παιδαγωγική όρασης και την αποκατάσταση όρασης, 120 ECTS. Το πρόγραμμα είναι μια συνεργασία μεταξύ του Πανεπιστημίου του Gothenburg και του University College of Southeast Norway (USN).¹⁹

Στην Κύπρο δεν υπάρχει επίσημο πρόγραμμα εκπαίδευσης εκπαιδευτών κινητικότητας, προσανατολισμού (Κ/Π) και δεξιοτήτων καθημερινής διαβίωσης (ΔΚΔ). Στο παρελθόν εκπαιδεύτηκε μία εκπαιδεύτρια μέσω του προγράμματος εκπαίδευσης της Μεγάλης Βρετανίας και στη συνέχεια με μία εκ νέου εκπαίδευση που έγινε στην Κύπρο από εκπαιδεύτρια του προγράμματος του Ισραήλ εκπαιδεύτηκαν εκ νέου κάποιοι εκπαιδευτές/εκπαιδευτριες. Το τελευταίο πρόγραμμα που εκπαίδευσε νέους εκπαιδευτές διήρκησε 5 εβδομάδες και τα μαθήματα πραγματοποιήθηκαν σε κολλέγιο της Αγγλίας. Αυτή τη στιγμή στην Κύπρο υπάρχουν συνολικά τρεις (3) εκπαιδευτές κινητικότητας, προσανατολισμού (Κ/Π) και δεξιοτήτων καθημερινής διαβίωσης (ΔΚΔ) οι οποίοι παρέχουν τις υπηρεσίες τους μέσω της Σχολής Τυφλών της Κύπρου σε ενήλικα και ανήλικα τυφλά και με μειωμένη όραση άτομα.²⁰

---

¹⁸ Κάποια μαθήματα του προγράμματος πραγματοποιούνται σε συνεργασία με το University of Science and Technology and Statped in Norway, NTNU

¹⁹ *University Programs in Sweden With a Focus on Visual Impairment*. Διαθέσιμο από <http://www.icevi-europe.org/newsletter/issue63.php#a7>

²⁰ Οι πληροφορίες ελήφθησαν κατόπιν τηλεφωνικής επικοινωνίας του Επιστημονικού Στελέχους της ΕΣΑμεΑ κας Ευαγγελίας Καλλιμάνη και του Πρόεδρου της Παγκύπριας Οργάνωσης Τυφλών κ. Χρηστάκη Νικολαΐδη, στις 6.4.2021. Ο κ. Νικολαΐδης πέραν των πληροφοριών που αναφέρονται στο κείμενο, έκανε λόγο για την αναγκαιότητα εκπαίδευσης νέων εκπαιδευτών προκειμένου να καλύπτονται οι ανάγκες των τυφλών και με μειωμένη όραση ατόμων που ζουν στη Κύπρο. Οι εν ενεργεία εκπαιδευτές δεν δύναται να καλύψουν τις υπάρχουσες αυξημένες ανάγκες της Χώρας και για αυτό το λόγο θα ήταν απαραίτητη η συνεργασία μεταξύ Ελλάδας και Κύπρου προκειμένου να συμπεριληφθούν στο ελληνικό πρόγραμμα εκπαίδευσης και εκπαιδευόμενοι από την Κύπρο.

3.1 Αναγνώριση Εκπαίδευσης

Στις περισσότερες από τις προαναφερθείσες χώρες δεν υπάρχει κρατική επίσημη αναγνώριση ειδικότητας «**Εκπαιδευτής Κινητικότητας, Προσανατολισμού και Δεξιοτήτων Καθημερινής Διαβίωσης**». Ωστόσο, σε όλες τις χώρες το πιστοποιητικό αναγνωρίζεται από τις Οργανώσεις/Φορείς των τυφλών και με μειωμένη όραση ατόμων. Στην Ελβετία αναγνωρίζεται ως κρατικό επίσημο πιστοποιητικό, ενώ στην Ιταλία υπάρχει εν μέρει επίσημη αναγνώριση (μόνο από τις περιοχές/περιφέρειες που έχει εκδοθεί). Τέλος, στη Δανία η βεβαίωση παρακολούθησης του προγράμματος εκπαίδευσης πιστώνει στον επαγγελματία 60 ECTS.

3.2 Προσόντα Εισαγωγής

Στην πλειοψηφία τους οι χώρες απαιτούν από τους εν δυνάμει εκπαιδευτές κινητικότητας, προσανατολισμού (Κ/Π) και δεξιοτήτων καθημερινής διαβίωσης (ΔΚΔ) να είναι απόφοιτοι Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης με ειδικότητες όπως: Εκπαιδευτικοί όλων των βαθμίδων συμπεριλαμβανομένων των Εκπαιδευτικών Ειδικής Αγωγής, Κοινωνικοί Λειτουργοί, Ψυχολόγοι, Λογοθεραπευτές, Εργοθεραπευτές.

3.3 Πρόγραμμα Εκπαίδευσης

Σε γενικό πλαίσιο οι προαναφερθείσες χώρες ακολουθούν πρόγραμμα στις εξής βασικές ενότητες:

- Θεωρία δεξιοτήτων καθημερινής διαβίωσης (ΔΚΔ). Βιωματική εμπειρία με τη μέθοδο της προσομοίωσης με κλειστά μάτια
- Θεωρία και πρακτική εμπειρία για τη χαμηλή όραση
- Δεξιότητες επικοινωνίας
- Δεξιότητες και γνώσεις που σχετίζονται με την τύφλωση
- Θεωρία αναφορικά με ιατρικές, ψυχολογικές και αναπτυξιακές πτυχές
- Πρακτική διδασκαλία με εποπτεία

4. Προγράμματα Εκπαίδευσης Εκπαιδευτών στην Ελλάδα

Όπως προαναφέρθηκε, στην Ελλάδα έχουν ολοκληρωθεί τρία (3) προγράμματα εκπαίδευσης εκπαιδευτών Κινητικότητας, Προσανατολισμού (Κ/Π) και Δεξιοτήτων Καθημερινής Διαβίωσης (ΔΚΔ), ενώ χαρακτηριστικά από τα προγράμματα του 1992 και του 2001 προέκυψε ο βασικός πυρήνας των εκπαιδευτών στη Χώρα.

Το πρώτο καινοτόμο πρόγραμμα έλαβε χώρα το 1992 στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού προγράμματος HORIZON, σε συνεργασία με το Ινστιτούτο Τυφλών και Μερικώς Βλεπόντων της Δανίας (Institute for the Blind and Partially Sighted, IBOS). Στο πρόγραμμα αυτό επιλέχθηκαν να συμμετέχουν έξι (6) άτομα, πτυχιούχοι πανεπιστημιακών σχολών ανθρωπιστικών και κοινωνικών επιστημών. Η εκπαίδευση των νέων εκπαιδευτών διήρκεσε 18 μήνες και το πλήρους φοίτησης πρόγραμμα κατάρτισης περιελάμβανε τόσο θεωρητική εκπαίδευση, όσο και πρακτική άσκηση στην Ελλάδα και στη Δανία.

Από το πρόγραμμα εκπαίδευσης εκπαιδευτών που πραγματοποιήθηκε στη Ρόδο το 1994, με τη συνεργασία του Πανελληνίου Συνδέσμου Τυφλών (ΠΣΤ) και του Δωδεκανησιακού Συλλόγου Ατόμων με Αναπηρία εκπαιδεύτηκαν συνολικά 8 νέοι εκπαιδευτές, πτυχιούχοι πανεπιστημιακών σχολών ανθρωπιστικών και κοινωνικών επιστημών. Την εκπαίδευση των νέων εκπαιδευτών ανέλαβαν οι 3 εκπαιδευτριες Κ/Π & ΔΚΔ του Πανελληνίου Συνδέσμου Τυφλών και μία (1) εκπαιδευτρια του ειδικού δημοτικού σχολείου τυφλών της Αθήνας. Η εκπαίδευση των νέων εκπαιδευτών διήρκεσε περίπου 12 μήνες και το πλήρους φοίτησης πρόγραμμα κατάρτισης περιελάμβανε τόσο θεωρητική εκπαίδευση, όσο και πρακτική άσκηση στην Ελλάδα με εποπτεία από τους ήδη εκπαιδευμένους εκπαιδευτές του ΠΣΤ.

Το 2001 υλοποιήθηκε στην Αθήνα το τρίτο πρόγραμμα εκπαίδευσης εκπαιδευτών με τη συνεργασία του Πανελληνίου Συνδέσμου Τυφλών, του Κέντρου Εκπαίδευσης και Αποκατάστασης Τυφλών (ΚΕΑΤ) και του Ινστιτούτου για Τυφλούς και Μερικώς Βλέποντες της Δανίας (IBOS). Στο πρόγραμμα αυτό επιλέχθηκαν να συμμετέχουν οκτώ (8) άτομα, πτυχιούχοι πανεπιστημιακών σχολών ανθρωπιστικών και κοινωνικών επιστημών από διάφορες πόλεις της

χώρας (Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Ιωάννινα, Πάτρα, Ηράκλειο Κρήτης) προκειμένου να καλυφθούν και οι ανάγκες των τυφλών και μερικώς βλεπόντων της περιφέρειας. Η διάρκεια της εκπαίδευσης ήταν 12 μήνες και περιελάμβανε επίσης θεωρητική κατάρτιση και πρακτική άσκηση. Την εκπαίδευση των νέων εκπαιδευτών ανέλαβαν οι 3 εκπαιδευτριες Κ/Π & ΔΚΔ του Πανελληνίου Συνδέσμου Τυφλών και μία εκπαιδευτριά του ΚΕΑΤ, ενώ την εποπτεία αυτών ανέλαβαν οι εξειδικευμένοι επαγγελματίες του Ινστιτούτου για Τυφλούς και Μερικώς Βλέποντες της Δανίας (IBOS).

5. Πλαίσιο Υλοποίησης Νέου Προγράμματος Εκπαίδευσης στην Ελλάδα

Η ανάγκη εκπαίδευσης νέων εκπαιδευτών στη χώρα κρίνεται απαραίτητη. Παρά το γεγονός ότι ο ΠΣΤ και το ΚΕΑΤ²¹ με τους ελάχιστους εκπαιδευτές που διαθέτουν έχουν καταφέρει να εκπαιδεύσουν 1100 ενήλικες και ανήλικους με οπτική αναπηρία στην Αθήνα, τη Θεσσαλονίκη, την Καβάλα, τη Δράμα, την Πάτρα και το Ηράκλειο ο αριθμός των ατόμων που χρήζουν ένταξης σε πρόγραμμα αποκατάστασης παραμένει υψηλός. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι οι εκπαιδευτές δεν επαρκούν και είναι σωρευμένοι σε συγκεκριμένες πόλεις της Χώρας, ενώ ταυτόχρονα ο αριθμός των ατόμων που χρήζουν αποκατάστασης αυξάνεται σε ετήσια βάση λόγω των νεοτυφλοθέντων ατόμων και της γήρανσης του πληθυσμού, αλλά και λόγω νέων αναγκών που προκύπτουν για τα ήδη εκπαιδευμένα άτομα. Ο μέσος όρος αναμονής για την εκπαίδευση ενός ενήλικα υπολογίζεται περί τα δύο (2) έτη.

Μελετώντας τις πρακτικές των χωρών που προαναφέρθηκαν διαπιστώνεται ότι τα προγράμματα εκπαίδευσης εκπαιδευτών κινητικότητας, προσανατολισμού (Κ/Π) και δεξιοτήτων καθημερινής διαβίωσης (ΔΚΔ) όχι μόνο προέκυψαν κατόπι πρωτοβουλιών των οργανώσεων των ατόμων με τύφλωση/μειωμένη όραση αλλά υλοποιήθηκαν και συνεχίζουν να υλοποιούνται από αυτές. Το μοντέλο της Ισπανίας και της Γερμανίας παρουσιάζει καθολικά κοινά στοιχεία με το μοντέλο της Ελλάδας που ακολουθείται από τη δεκαετία του 1990.

---

²¹ Από το 2003

Ωστόσο, και με τα μοντέλα των περισσότερων προαναφερθεισών χωρών παρουσιάζει πολλά κοινά χαρακτηριστικά.

Προκειμένου για την εξέλιξη του ελληνικού μοντέλου εκπαίδευσης εκπαιδευτών αναλύονται παρακάτω προτάσεις οι οποίες θα εκσυγχρονίσουν το ήδη υπάρχον μοντέλο και θα δημιουργήσουν πλέον πιστοποιημένο πρόγραμμα εκπαίδευσης.

5.1 Στρατηγικός Σχεδιασμός

I. Πιστοποίηση Ειδικότητας Κινητικότητας, Προσανατολισμού & Δεξιότητες Καθημερινής Διαβίωσης

Λαμβανομένων υπόψη των προαναφερθέντων η ειδικότητα εκπαίδευσης στην κινητικότητα, στον προσανατολισμό (Κ/Π) και στις δεξιότητες καθημερινής διαβίωσης (ΔΚΔ) χρήζει δημιουργίας επαγγελματικού περιγράμματος. Το επαγγελματικό περίγραμμα εκτός του γεγονότος ότι αποτελεί το σύνολο των βασικών και επιμέρους επαγγελματικών λειτουργιών και των απαιτούμενων γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων που πρέπει να έχει το άτομο προκειμένου να ανταποκρίνεται αποτελεσματικά στις απαιτήσεις του επαγγέλματος, εξασφαλίζει την πιστοποίηση του αντικειμένου εργασίας και την αναγνώριση της ειδικότητας.

II. Φορείς Εποπτείας & Παρακολούθησης

- Γενική Γραμματεία Κοινωνικής Αλληλεγγύης και Καταπολέμησης της Φτώχειας του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, και
- Γενική Γραμματεία Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, Κατάρτισης και Δια Βίου Μάθησης και Νεολαίας του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων

III. Αρμόδιοι Φορείς Σχεδιασμού & Υλοποίησης

Λαμβανομένων των μοντέλων των άλλων ευρωπαϊκών χωρών αλλά και του μοντέλου που έχει υιοθετηθεί έως σήμερα στη χώρα προτείνονται ως αρμόδιοι φορείς σχεδιασμού, εποπτείας και παρακολούθησης του προγράμματος ο Πανελλήνιος Σύνδεσμος Τυφλών (ΠΣΤ), το Κέντρο Εκπαίδευσης και Αποκατάστασης Τυφλών (ΚΕΑΤ) και το Ινστιτούτο της Εθνικής Συνομοσπονδίας Ατόμων με Αναπηρία και Χρόνιες Παθήσεις (ΙΝ-ΕΣΑμεΑ).

Ο Πανελλήνιος Σύνδεσμος Τυφλών (ΠΣΤ) ιδρύθηκε το 1932 και είναι ο πρώτος φορέας αυτό-οργάνωσης των τυφλών στην Ελλάδα αλλά και όλων των ατόμων με αναπηρίες. Διαθέτει όλη τη γνώση, την εμπειρία και την τεχνογνωσία τόσο σχετικά με την οργάνωση και παροχή της εκπαίδευσης στην Κ/Π και τις ΔΚΔ των ενηλίκων με οπτική αναπηρία, όσο και σχετικά με την υλοποίηση προγραμμάτων εκπαίδευσης εκπαιδευτών από το 1994 έως σήμερα.

Το Κέντρο Εκπαίδευσης και Αποκατάστασης Τυφλών (ΚΕΑΤ) ιδρύθηκε το 1906 με σκοπό εκπαίδευση και επιμόρφωση των τυφλών παιδιών σε όλους τους τομείς ανάπτυξης. Παρέχει ένα πλήρες πρόγραμμα εκπαίδευσης για μαθητές με αναπηρία όρασης, από την προσχολική ηλικία μέχρι το Πανεπιστήμιο με στόχο να παρακολουθούν χωρίς δυσκολίες τα προγράμματα όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης.

Το Ινστιτούτο της Εθνικής Συνομοσπονδίας Ατόμων με Αναπηρία & Χρόνιες Παθήσεις (ΙΝ-ΕΣΑμεΑ) δεδομένου ότι συνιστά τον επίσημο μελετητικό και ερευνητικό φορέα του αναπηρικού κινήματος της χώρας, με αποστολή την προάσπιση και προώθηση των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία, χρόνιες παθήσεις και των οικογενειών τους. Το ΙΝ-ΕΣΑμεΑ αντλεί την εμπειρία του, συμπεριλαμβανομένης και της διαχειριστικής του επάρκειας, από την ΕΣΑμεΑ η οποία αποτελεί την τρίτοβάθμια οργάνωση του αναπηρικού κινήματος της χώρας μέσω της οποίας εκπροσωπείται το σύνολο των ατόμων με αναπηρία, χρόνιες παθήσεις και των οικογενειών τους.

IV. Πάροχος Εκπαίδευσης Νέων Εκπαιδευτών

Ως πάροχος εκπαίδευσης προτείνεται το Ινστιτούτο της Εθνικής Συνομοσπονδίας Ατόμων με Αναπηρία και Χρόνιες Παθήσεις (IN-ΕΣΑμεΑ) μέσω του πιστοποιημένου Κέντρου Δια Βίου Μάθησης της Αθήνας και των παραρτημάτων του σε όλη τη χώρα. Η συνεργασία με τους εκπαιδευτές κινητικότητας, προσανατολισμού (Κ/Π) και δεξιοτήτων καθημερινής διαβίωσης (ΔΚΔ) του Πανελληνίου Συνδέσμου Τυφλών (ΠΣΤ) και του Κέντρου Εκπαίδευσης και Αποκατάστασης Τυφλών (ΚΕΑΤ) κρίνεται ως απαραίτητη προϋπόθεση.

V. Χρηματοδοτικό πλάνο

Το πρόγραμμα εκπαίδευσης νέων εκπαιδευτών μπορεί να ενταχθεί σε χρηματοδοτούμενα προγράμματα ΕΣΠΑ, στον κρατικό προϋπολογισμό ή σε οποιαδήποτε άλλη δημόσια/ιδιωτική χρηματοδότηση. Ο χρηματοδότηση προβλέπεται να συμπεριλαμβάνει όλες τις δαπάνες που αφορούν στο σχεδιασμό, εποπτεία, διαχείριση και υλοποίηση του προγράμματος συμπεριλαμβανομένων των εκπαιδευτικών επιδομάτων των εκπαιδευόμενων.

VI. Πάροχοι της Υπηρεσίας Κινητικότητας, Προσανατολισμού και Δεξιοτήτων Καθημερινής Διαβίωσης

Η υπηρεσία κινητικότητας, προσανατολισμού και δεξιοτήτων καθημερινής διαβίωσης θα συνεχίσει να παρέχεται με τους όρους που ισχύουν μέχρι σήμερα. Συνεπώς, ο Πανελλήνιος Σύνδεσμος Τυφλών (ΠΣΤ) θα συνεχίσει να παρέχει τις υπηρεσίες του στους τυφλούς και με μειωμένη όραση ενήλικες, και αντίστοιχα το Κέντρο Εκπαίδευσης και Αποκατάστασης Τυφλών (ΚΕΑΤ) στα ανήλικα άτομα.

5.2 Επιχειρησιακός Προγραμματισμός

Τα προγράμματα εκπαίδευσης θα πραγματοποιούνται μόνο για καλύψουν τις ανάγκες εκπαίδευσης στην κινητικότητα, τον προσανατολισμό (Κ/Π) και τις δεξιότητες καθημερινής διαβίωσης (ΔΚΔ) των ατόμων με τύφλωση και μειωμένη όραση στην Ελλάδα. Με αυτό τον τρόπο θα δύναται η δυνατότητα στους αρμόδιους φορείς υλοποίησης να εντάξουν όλους τους νέους εκπαιδευτές στο εργατικό δυναμικό τους. Άλλωστε αυτό αποτελεί και μία πάγια τακτική και των υπόλοιπων προαναφερθείσων χωρών.

I. Προκήρυξη Θέσεων & Επιλογή Υποψηφίων Εκπαιδευόμενων

Θα πραγματοποιηθεί μέσω ανοιχτής πρόσκλησης η οποία θα εμπεριέχει συγκεκριμένα υποχρεωτικά και προαιρετικά κριτήρια εισαγωγής. Οι υποψήφιοι θα συμπληρώσουν την απαραίτητη αίτηση η οποία θα αξιολογηθεί από επιτροπή που θα συσταθεί για αυτό το λόγο και τα μέλη της θα προέρχονται από τον Πανελλήνιο Σύνδεσμο Τυφλών (ΠΣΤ), το Κέντρο Εκπαίδευσης και Αποκατάστασης Τυφλών (ΚΕΑΤ) και το ΙΝ-ΕΣΑμεΑ. Υπενθυμίζεται ο αριθμός των εκπαιδευόμενων σε κάθε ομάδα δεν πρέπει να ξεπερνά τους δέκα (10).

II. Κριτήρια Εισαγωγής

Υποχρεωτικά προσόντα:

- Απόφοιτοι ΑΕΙ, ΑΤΕΙ, ΤΕΙ ειδικοτήτων: εκπαιδευτικοί όλων των βαθμίδων συμπεριλαμβανομένων των εκπαιδευτικών ειδικής αγωγής, κοινωνικοί λειτουργοί, ψυχολόγοι, εργοθεραπευτές και άλλες ειδικότητες ανθρωπιστικών-κοινωνικών επιστημών
- Πτυχίο/πιστοποιητικό αγγλικής γλώσσας επιπέδου τουλάχιστον Β1
- Αποδεδειγμένη γνώση ηλεκτρονικών υπολογιστών τουλάχιστον στις εξής ενότητες: επεξεργασία κειμένου, υπολογιστικά φύλλα, υπηρεσίες διαδικτύου
- Συνέντευξη

III. Περιεχόμενο Θεωρητικής Εκπαίδευσης & Πρακτικής Άσκησης

Ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα εκπαίδευσης στην κινητικότητα, τον προσανατολισμό (Κ/Π) και στις δεξιότητες καθημερινής διαβίωσης (ΔΚΔ) πρέπει να περιλαμβάνει τουλάχιστον τις κάτωθι ενότητες:

Θεωρία Γενικού Περιεχομένου

- Γενετική/Νευροφυσιολογία και φυσιολογία των αισθήσεων
- Οφθαλμολογία/Οπτομετρία
- Αναπτυξιακή και Κοινωνική Ψυχολογία
- Ανθρώπινα Δικαιώματα
- Μαθησιακές θεωρίες και μεθοδολογίες διδασκαλίας
- Προσβασιμότητα στο φυσικό και δομημένο περιβάλλον

Θεωρία Ειδικού Περιεχομένου

- Μεγεθυντικά συστήματα
- Φωτισμός
- Αντίθεση, χρώμα και μέγεθος
- Προγράμματα αποκατάστασης: επαγγελματική παρέμβαση και προγραμματισμός
- Αξιολόγηση και προγραμματισμός
- Οπτική αντίληψη
- Υποστηρικτική Τεχνολογία
- Βοηθητικές συσκευές χαμηλής όρασης
- Ηλεκτρονικές βοηθητικές συσκευές χαμηλής όρασης
- Βοηθήματα προσανατολισμού και κινητικότητας (μπαστούνι)
- Βοηθήματα προσανατολισμού και κινητικότητας (χάρτες)
- Βοηθήματα προσανατολισμού και κινητικότητας (άλλα ηλεκτρονικά βοηθήματα)
- Εκπαίδευση με σκύλο οδηγό – Βασικές αρχές
- Braille
- Εκπαίδευση ατόμων με προβλήματα όρασης σε δραστηριότητες κοντινής, μεσαίας και μακρινής όρασης
- Δεξιότητες κινητικότητας και προσανατολισμού

- Στρατηγικές για τον καθορισμό και τη διατήρηση του προσανατολισμού
- Ανεξάρτητες δεξιότητες προσανατολισμού και κινητικότητας
- Μέσα μαζικής μεταφοράς (MMM)
- Ανεξαρτησία για την εκτέλεση των καθηκόντων στην καθημερινή ζωή
- Προσωπική υγιεινή και φροντίδα
- Δουλειές του σπιτιού
- Κοινωνική ένταξη και δεξιότητες αυτο-φροντίδας
- Δεξιότητες για τη φροντίδα άλλων ανθρώπων
- Στρατηγικές παρέμβασης με βάση τα χαρακτηριστικά του περιβάλλοντος
- Εκπαίδευση παιδιών στην Κ/Π και τις ΔΚΔ
- Εκπαίδευση ηλικιωμένων στην Κ/Π και τις ΔΚΔ
- Προφορική και γραπτή επικοινωνία (συναλλαγή με βλέποντες, ψώνια κ.α)
- Τυφλοκώφωση και άλλες αναπηρίες

Πρακτική Άσκηση

Η πρακτική άσκηση περιλαμβάνει τη βιωματική εκπαίδευση του εκπαιδευόμενου με τη μέθοδο της ενσυναίσθησης, δηλ. μέσω προσομοίωσης της τυφλότητας με κλειστά μάτια και της χαμηλής όρασης με ειδικά γυαλιά χαμηλής όρασης, υπό την εποπτεία των εκπαιδευτών του.

IV. Διάρκεια Θεωρητικής Εκπαίδευσης & Πρακτικής Άσκησης

Συνολικά υπολογίζεται περί το 1 έτος πλήρους φοίτησης συμπεριλαμβανομένης της πρακτικής άσκησης.

V. Εκπαιδευτές Εκπαιδευτών

- Η εκπαίδευση νέων εκπαιδευτών στην κινητικότητα, τον προσανατολισμό (Κ/Π) και τις δεξιότητες καθημερινής διαβίωσης (ΔΚΔ) θα υλοποιηθεί από τους ήδη εκπαιδευμένους εκπαιδευτές τυφλών και με μειωμένη όραση ατόμων που έχουν λάβει την εκπαίδευσή τους από τα

προαναφερθέντα προγράμματα που υλοποιήθηκαν μέσω των συνεργασιών της Χώρας. Όλοι διαθέτουν πτυχίο ΑΕΙ στις Ανθρωπιστικές/Κοινωνικές Επιστήμες και στις Επιστήμες Εκπαίδευσης, εργασιακή εμπειρία τουλάχιστον 20 έτη και πιστοποιητικό εκπαίδευσης «Εκπαιδευτής Προσανατολισμού, Κινητικότητας & Δεξιοτήτων Καθημερινής Διαβίωσης» από το Ινστιτούτο Τυφλών και Μερικώς Βλεπόντων της Δανίας. Θα πιστοποιηθούν από τον Εθνικό Οργανισμό Πιστοποίηση Προσόντων και Επαγγελματικού Προσανατολισμού (Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π.) ως εκπαιδευτές χωρίς να υπάρχει απαίτηση για δημιουργία επαγγελματικού περιγράμματος «Εκπαιδευτής Εκπαιδευτών», δεδομένης της πολυετούς εμπειρίας που διαθέτουν τα στελέχη. Θα παρακολουθήσουν σεμινάριο επιμόρφωσης σχετικά με α) τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία, και β) μαθησιακές θεωρίες και μεθοδολογίες διδασκαλίας

- Μελλοντικά θα ήταν σκόπιμο οι εκπαιδευτές εκπαιδευτών να διαθέτουν τουλάχιστον 7ετή επαγγελματικής εμπειρίας ως εκπαιδευτές κινητικότητας προσανατολισμού (Κ/Π) και δεξιοτήτων καθημερινής διαβίωσης (ΔΚΔ), ενώ θα μπορούσαν να λάβουν πιστοποίηση από τον Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π. ως «Εκπαιδευτές Εκπαιδευτών» κατόπιν παρακολούθησης σχετικής κατάρτισης και σχετικής πιστοποίησης.
Απαιτήσεις: Δημιουργία Επαγγελματικού Περιγράμματος «Εκπαιδευτής Εκπαιδευτών Κινητικότητας, Προσανατολισμού (Κ/Π) και Δεξιοτήτων Καθημερινής Διαβίωσης (ΔΚΔ)».

6. Θεσμικές Μεταρρυθμίσεις

- Θεσμοθέτηση εφαρμοστικού πλαισίου αναφορικά με το δικαίωμα στην αυτονομία, στην ανεξάρτητη διαβίωση και την κινητικότητα όπως ρητά ορίζεται από το Σύνταγμα της Χώρας (παράγραφος 6 άρθρο 21), το άρθρο 19 και 20 της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία, όπως αυτή επικυρώθηκε στις 31 Μαΐου 2012 με τον Ν. 4074/2012 (ΦΕΚ Α' 88/11.04.2012) και θεσπίστηκε το πλαίσιο

υλοποίησής της στις 13 Σεπτεμβρίου 2017 με τον Ν. 4488/2017 (ΦΕΚ Α΄ 137/13.9.2017) (Μέρος Δ΄ άρθρα 59-74).

- Συμπλήρωση και εν μέρη τροποποίηση του Ν. 2817/2000 (ΦΕΚ 78/Α/14-3-2000) άρθρο 3 παράγραφοι 4β και 5β, όπως η τελευταία τροποποιήθηκε με την παράγραφο Δ του άρθρου 9 του Ν. 2916/2001 (ΦΕΚ Α 114/11.6.2001).

7. Ενδεικτικό Χρονοδιάγραμμα

Θεσμικές Μεταρρυθμίσεις: από 6^ο 2021 έως 12^ο 2021

Επαγγελματικό Περίγραμμα: από 6^ο 2021 έως 12^ο 2021

Σχεδιασμός Προγράμματος: από 6^ο 2021 έως 12^ο 2021

Υλοποίηση Προγράμματος: από 1^ο 2022 έως 12^ο 2022

Πιστοποίηση Εκπαιδευόμενων: από 1^ο 2023 έως 3^ο 2023

8. Συμπεράσματα

Η έλλειψη ενός γενικότερου ευρωπαϊκού πλαισίου για την εκπαίδευση εκπαιδευτών κινητικότητας, προσανατολισμού (Κ/Π) και δεξιοτήτων καθημερινής διαβίωσης (ΔΚΔ) έχει ως αποτέλεσμα οι χώρες της Ευρώπης να ακολουθούν μη τυποποιημένα μοντέλα εκπαίδευσης προσαρμοσμένα στο δικό τους σύστημα και στις δικές τους ανάγκες.

Παρότι η βιβλιογραφία σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο είναι περιορισμένη, από την ανασκόπηση της παρούσας βιβλιογραφίας φαίνεται ότι τα περισσότερα προγράμματα εκπαίδευσης έχουν προκύψει από πρωτοβουλίες των Οργανώσεων των Τυφλών και με Μειωμένη Όραση Ατόμων και υλοποιούνται κατά βάση από αυτές. Η κατάσταση αυτή μπορεί να δικαιολογηθεί από το γεγονός της έλλειψης θεσμοθετημένου δικαιώματος των τυφλών και με μειωμένη όραση ατόμων στην κινητικότητα, τον προσανατολισμό (Κ/Π) και τις δεξιότητες καθημερινής διαβίωσης (ΔΚΔ), σκοπεύοντας έτσι στην καθολική κοινωνική συμπερίληψη των εν λόγω ατόμων.

Το μοντέλο της Ισπανίας και Γερμανίας παρουσιάζει κοινά χαρακτηριστικά σε όλα τα επίπεδα με το μοντέλο εκπαίδευσης που υλοποιήθηκε τα προηγούμενα έτη στην Ελλάδα. Ωστόσο, ομοιότητες υπάρχουν μεταξύ όλων των μοντέλων των χωρών που αναφέρονται στην παρούσα μελέτη.

Χαρακτηριστικό των περισσότερων χωρών, με εξαίρεση τις χώρες που έχουν συμπεριλάβει την εκπαίδευση σε πρόγραμμα μεταπτυχιακών σπουδών, αποτελεί η υλοποίηση σχετικού προγράμματος μόνο για να καλυφθούν οι ανάγκες εκπαίδευσης νέων εκπαιδευτών ώστε να είναι επαρκείς για να καλύψουν με τη σειρά τους τις ανάγκες των τυφλών και με μειωμένη όραση ατόμων.

Για την Ελλάδα είναι πλέον αδήριτη ανάγκη η υλοποίηση νέου προγράμματος εκπαίδευσης. Εκτός του γεγονότος ότι η Χώρα διαθέτει μόνο 8 εκπαιδευτές οι οποίοι όχι μόνο δεν μπορούν να καλύψουν τις αυξανόμενες ανάγκες εκπαίδευσης αλλά δεν δύναται να καλύψουν τις ανάγκες των τυφλών και με μειωμένη όραση ατόμων σε όλες τις Περιφέρειες της Χώρας.

Ολοκληρώνοντας, η επίσημη αναγνώριση της ειδικότητας και η πιστοποίηση του αντικειμένου εργασίας που θα επιτευχθεί μέσω της παρούσας πρότασης αποτελεί μία σπουδαία εξέλιξη για το ελληνικό μοντέλο εκπαίδευσης.